

2. Hogy ha a porosz beavatkozik, 'a muszka^{96a} is meindul.

Ha a porosz 's illetőleg a német szövetség pártját fogja az osztráknak, úgy nem kétlem, hogy reánk is kerül a sor. Tegnap még nagy volt a valószínűség a' porosz beavatkozás mellett. Azóta az angol tory kormány megbukott, nem tudom nem fogja e ez a német urakat lelohasztani. Az angol neutralitás minden esetre kívánatos; ha a tengeren nincs mitől tartania a francziának, a szárazon nem fog félni felvenni a kesztyűt. 'S a' mint dolgaink állanak, úgy látszik azt kell óhajtarmunk, hogy a porosz az osztrák mellé álljon, különben félo, hogy M. ország fel fog áldoztatni Olaszországnak. Jobban szerettem volna ugyan, ha csupán az osztrákkal folyt volna a' háború, de sem hogy áldozatul essünk, alig ha nem jobb hogy inkább csak hadd induljon meg a' porosz is...

Igen nagyon méltánylom sikerteljes fáradozásait a' jövődő angol ministerek rokonszenvének biztosítása körül. De nagyon óhajtandónak tartom, hogy mind Russel mind Palmerston lordokkal személyes és közvetlen érintkezésbe tegye magát. Máshoz is közelített, miért ne közelíthetne ezekhez a' haza érdekében.

53

Páris, 1859 június 13.

SZARVADY KOSSUTHNAK A NEVÉRE VAGY ÁLNÉVRE SZÓLO
ÜTLEVÉL MEGSZERZÉSÉRŐL.

Sk. levél; O. L., N. M. Kossuth-ir.

Tisztelt Uram,

Kívánata szerint Irányival tanácskoztunk. E tanácskozás következtében levéljavaslatot vittünk barátomhoz mit ez a herceghez intézendő küldeménynek használja. E levél javaslatban elöadtuk az okokat, melyek sürgetik Kormányzó Olaszthonba meghívását és az expeditió minél hamarabbi elkészítését. Meg mondtuk Uram sikerteljes eljárását Londonban és mindenütt Angolhonban — említettük a hazából érkező híreket sat. Barátom saját nevében irván sokkal őszintébben és nyomatékosabban nyilatkozhattunk és különösen arra figyelemztethettük a herceget, hogy minő rosz hatással lesz a magyar foglyok eránti bánásmód. A javaslatban a' passzusról is tettem szót, mert tudjuk, hogy semmi féle minister, követ vagy consul nem fogja magára venni Kormányzó úrnak a császár formális és különös rendelete nélkül úti levelet kiszolgáltatni. De barátom azt is rosallotta, hogy mi csak irjunk is. Attól tart, hogy a császár tán jobban szeretvén, hogy most még ne jöjjön, elhalasztaná a dolgot és attól is tart, hogy maga Cavour diplomatiái okoknál fogva Olaszhonra

^{96a} A magyar nemzetiségi probléma megvilágítására e szempontból fontos Trajnin I. P. könyve. *Nacionalnyie protivorcsija v Avsztro-Vengrii ež raszpad.* Moszkva—Leningrád (Akademija Nauk Sz. Sz. Sz. R.) 1947. — Az orosz külpolitika irányvonalaíra vonatkozólag l. *Isztorja Sz. Sz. Sz. R.* Moszkva II, kiad. (Ogiz) 1948. és az ott közölt bő bibliográfiát.

szerezné látni szorítva a háborút, ámbár meg van győződve, hogy Olaszhon hazánk függetlensége nélkül tökéletesen szabad nem lehet. De existálhatnak diplomáciai pressiók, mik kívánatosabbnak látszathatják, e perczen legalább, hogy szegény nemzetünkről még ne legyen szó. Barátom pedig Olaszhonbani jelenlétét a Kormányzónak sokkal szükségesebbnek tartja, mintsem hogy azt a császár vagy más valaki szeszélyétől felfüggeszteni szabadna. Felhozta a császár gyakrami határozatlanságát és említette, hogy Cavour is majdnem a Császár akarata ellen jött ide utolszor. Barátom szerint a fődolog az, hogy a kormányzó útnak induljon álnevén akár micsoda angol passussal. Azt tanácsolja, hogy jöjjön ide és hogy szálljon le nála, ajánlhat egy kis szobát ugyan, de senki sem látná és biztonságban volna. A legnagyobb készséggel és szíveséggel tette ezen ajánlatot és ha csakugyan Olaszhonban készül a kormányzó és a császártóli feleletet be nem várja, ezen ajánlat elfogadható, mert barátom mindent el fog követni, hogy az útja folytatását megkönnyítse a nélkül, hogy időt kellene veszítenünk. Ő kész arra is Kormányzó urat, hogy ha szükségesnek találná, Jerôme királyhoz(!) is elvezetni. Veszedelemet nem lát a dologban és én is úgy hiszem, hogy nincsen. Barátom érzi, hogy méltóságának inkább megfelel ha ünnepélyes meghívás következtében menne Olaszhonba, de úgy mint ismeri azokat, kikkel van dolgunk, csak erélyes fellépés által mehetünk valamire. Azt mondja, hogy Genuából egyenesen C.-hoz és a császárhoz mehetne, mert Kormányzó úr állása igen jó. Megmondhatja nekik, ime én megtettem a' mit kívántak tőlem és mondhatom, hogy sikerrel jártam el. Mondjátok meg ti is, mit akartok tenni hazánkért, mert én nem akarom magunkat ámitatni senki által. Ez az ő nézete és arra kért, hogy irjam meg Kormányzó úrnak, hogy azért mélyen érzi, miszerint uram más debüt kívánni jogosítva van, de még is azt tartja, hogy ezen túl tenni kellene magunkat.

Ha Kormányzó úr e javaslatra rá áll, kkor jó lesz nem Calaisnak hanem Newhaven és Dieppenek jönnie. A mi fegyvere lehetne, azt egyenesen Angolhonból küldhetné Genuába, azt hiszem nem lesz nehéz kieszközölni az odaküldetését néhány revolvernek s. a. t. A Dieppi utat azért ajánlanám, mert biztosabb, annál inkább hogy multkor Calaisnak jött volt.

Barátom, mint mondám, egyébbaránt kész az útlevel végett is lépéseket tenni és írni akár a herczegnek, akár Cavournak. A fentebb említett levéljavaslat nyomán is fog írni még ma, csak azt kihagyandó, mi a passusra vonatkozik.

Határozzon.

Barátink mit csinálnak Genuában nem tudom, senki sem ír és úgy említés sem történének ügyünkről a sajtóban, ha néha francia levelekből ki nem ragádnának valamicskét, mit barátim felhasználhatnak. Pedig csak ugyan van ott elég ember és nem igen panaszkodhatnak arról, hogy sok a dolguk. Jó volna, ha Kormányzó úr felszólítani méltóztatnék ott valakit, hogy rendszeren írjon Danihoz vagy hozzám és értesítsen bennünket mindenről mi alkalmat adhatna a sajtó útján értekezésre.

Azzal a reménnyel kecsegtetvén magamat, hogy tán nem sokára lesz szerencsém kezét szorítani, maradok mély tisztelettel és szeretettel

SZ.

F[igyelmessy] hozzám szállhat, van elég lakásom, minthogy családom falun mulat.

54.

[London], 1859 június 14.

GILPIN KOSSUTHNAK ANGOL ÁLLAMFÉRFIAK BIZTOSITÉKÁRÓL, HOGY A SEMLEGESSÉGET MAGYAR SZABADSÁGHARC ESETÉN IS FENNTARTHATÓNAK VÉLIK.

Sk. levél; O. L., N, M, Kossuth-ir.

My dear Friend,

Although I could not induce Lord John Russel to introduce into his speech, an allusion to a possible or probable revolution in Hungary, the explicit and unambiguous way into which he declared, that such revolution could in no way justify the remotest departure from neutrality on the part of England, was very satisfactory, and I think there was some weight in his reason, for not making the statement publicly, that as yet there was no revolution in Hungary, and he might be considered to suggest it, if he named it in his speech.

He will probably be our Foreign Minister, and in his hands I feel entirely secure of the safety of our Alliance with France, and of our absolute neutrality *in all contingences* in the war between France and Austria. He declared plainly, in the hearing of Sidney Herbert and myself, that, while the treaty of 1815 might appear to some to give the shadow of a justification for interference in Italy, there could be no such in Hungary. — Let me say, I have *no doubt whatever of the honesty* of the declarations of Lord John. —

Did I tell You that I found the late Chancellor of the Exchequer (and probably the future one) Sir G. Lewis entirely of the same opinion as Lord John. — He even told me, he would endeavour to bring this view of the subject into his speech, but he told me afterwards, that he found he could not do it without doing more harm than good by appearing to force a subject into the discussion, which could not be held at present to call for public expression of opinion.

Sir Charles Wood, late first Lord of the Admiralty treated the possibility of interference to discourage a revolution in Hungary as palpably *absurd*.

Sir Benjamin Stan, takes the same view, and I believe both those Baronets would not only deprecate and denounce any adverse interference on the part of England in such case, but would strongly sympathise with the Hungarian People. Cobden and Milner Gibson will be offered, and will probably accept, seat in the Cabinet; and you know as I know, that they would rather break up fifty Cabinets, than allow England to go to war in such a cause. —